

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

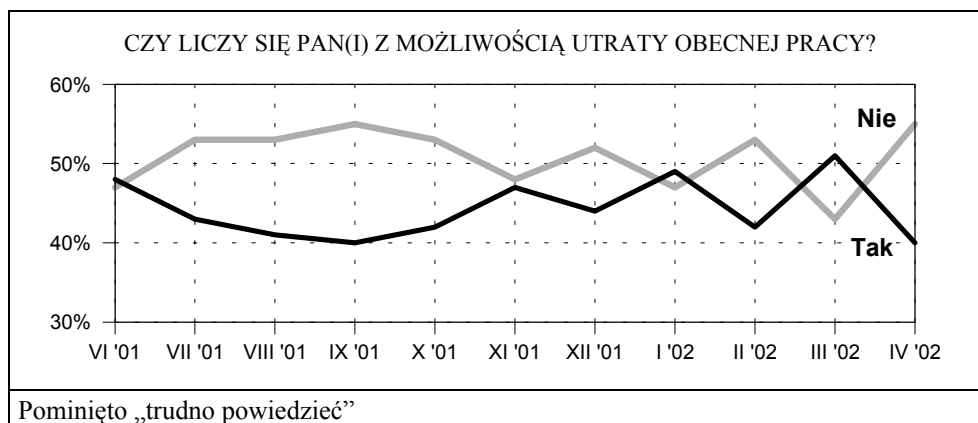
BS/74/2002

◆ **OPINIE O SYTUACJI NA RYNKU PRACY**
◆ **BEZROBOTNI O SWOIM POŁOŻENIU**

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ 2002

- W ciągu ostatniego miesiąca opinie o sytuacji na ogólnopolskim rynku pracy w zasadzie się nie zmieniły: Polacy powszechnie oceniają ją jako złą (95%), w tym 70% (o 5 punktów mniej niż w marcu) jako bardzo złą. Natomiast minimalnie poprawiły się - w dalszym ciągu bardzo pesymistyczne - przewidywania dotyczące rozwoju tej sytuacji w najbliższym czasie: obecnie 48% ankietowanych (o 4 punkty mniej niż w marcu) spodziewa się jej pogorszenia, 37% nie oczekuje żadnych zmian, a 8% (wzrost o 2 punkty) liczy na poprawę.
- Od marca nieco poprawiły się oceny możliwości znalezienia pracy w miejscu zamieszkania respondenta. Zmalała (z 46% do 39%) liczba oceniających, iż nie można znaleźć żadnej pracy, i minimalnie wzrosła (z 12% do 15%) tych, którzy uważają, że można się gdzieś zatrudnić, chociaż trudno jest o pracę odpowiednią. Stabilna pozostała liczba badanych (43%) twierdzących, że trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę.
- W ciągu ostatniego miesiąca wśród respondentów aktywnych zawodowo wyraźnie przybyło osób mających poczucie pewności zatrudnienia (z 43% do 55%) i jednocześnie ubyło tych, którzy obawiają się utraty pracy (z 51% do 40%).

- Wskaźnik bezrobocia uzyskany w naszym sondażu (18%) jest zbliżony ze wskaźnikiem opublikowanym przez GUS (18,1%). Zgodnie z tendencją obserwowaną na krajowym rynku pracy, w ostatnim roku zwiększyła się (z 16% do 18%) grupa bezrobotnych w naszej próbie, ale przede wszystkim wyraźnie wzrosła (z 26% do 35%) liczba gospodarstw, w których jest co najmniej jedna osoba poszukująca pracy. Znacznie wzrosła także liczba rodzin, w których w ciągu ostatnich pięciu lat był przynajmniej jeden bezrobotny (z 35% do 49%).

Według danych GUS, w marcu - po raz pierwszy od maja ubiegłego roku - było mniej bezrobotnych niż miesiąc wcześniej. Nieznacznie zmalała też liczba bezrobotnych absolwentów. Analitycy przestrzegają jednak, że jest to tylko sezonowa poprawa, i za wcześnie jeszcze, by mówić o tendencji spadkowej zjawiska. Nie budzą też optymizmu informacje, że - według oficjalnych danych - 80% zarejestrowanych bezrobotnych nie ma prawa do zasiłku.

Praca i związane z nią problemy od dawna są przedmiotem naszych badań sondażowych, a poczucie zagrożenia bezrobociem zajmuje wśród nich miejsce szczególne. Ze względu na skalę bezrobocia w Polsce od kilku miesięcy systematycznie, co miesiąc, pytamy ankietowanych o ocenę sytuacji na rynku pracy, przewidywania dotyczące zmiany tej sytuacji, a osoby zatrudnione - o poczucie zagrożenia utratą pracy. W tym miesiącu¹ dodatkowo zapytaliśmy bezrobotnych i poszukujących pracy o przyczyny ich bezrobocia, czy długo są bez pracy i z czego się utrzymują oraz jak oceniają możliwości znalezienia zatrudnienia w najbliższym czasie.

OPINIE O RYNKU PRACY W POLSCE

Oceny sytuacji na rynku pracy

W stosunku do marca w zasadzie nie zmieniły się opinie o sytuacji na rynku pracy w Polsce. Podobnie jak przed miesiącem Polacy powszechnie oceniają ją jako złą (95%), jednak obecnie nieco mniej osób niż w marcu (70% - spadek o 5 punktów) uznaje ją za bardzo złą.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (143) przeprowadzono w dniach 5-8 kwietnia 2002 roku na liczącej 1044 osoby reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.
Por. komunikat CBOS: „Polacy o bezrobociu i bezrobotnych. Bezrobotni o sobie”, maj 2001 (oprac. Macieja Falkowska).

Tabela 1

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI '01		XII '01		I '02		II '02		III '02		IV '02	
	w procentach											
- bardzo dobra	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1
- dobra	1		1		1		0		0		1	
- ani dobra, ani zła	3	3	3	3	2	2	2	2	1	1	3	3
- zła	31	93	30	95	29	97	26	96	22	97	25	95
- bardzo zła	62		65		68		70		75		70	
Trudno powiedzieć	3	3	2	2	2	1	2	2	2	2	1	1

W ciągu ostatniego miesiąca minimalnie poprawiły się przewidywania dotyczące rozwoju sytuacji na krajowym rynku pracy w ciągu najbliższego roku. Obecnie mniej niż połowa Polaków (48%, spadek o 4 punkty) spodziewa się pogorszenia tej sytuacji, ponad jedna trzecia (37%) nie przewiduje żadnych zmian w tej dziedzinie, a 8% oczekuje poprawy.

Tabela 2

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI '01		XII '01		I '02		II '02		III '02		IV '02	
	w procentach											
- zdecydowanie się poprawi	0	11	0	6	0	8	0	10	0	6	0	8
- raczej się poprawi	11		6		8		10		6		8	
- nie zmieni się	44	44	39	39	41	41	41	41	35	35	37	37
- raczej się pogorszy	26	35	35	47	30	45	32	42	39	52	35	48
- zdecydowanie się pogorszy	9		12		15		10		13		13	
Trudno powiedzieć	10	10	8	8	7	7	7	7	7	7	7	7

Chociaż opinie o lokalnym rynku pracy są niezmiennie bardzo krytyczne, w stosunku do marca nieco poprawiły się oceny możliwości znalezienia pracy w miejscu zamieszkania respondenta. Mniej osób niż przed miesiącem (spadek z 46% do 39%) ocenia, iż nie można znaleźć żadnej pracy, i minimalnie więcej (wzrost z 12% do 15%) twierdzi, że wprawdzie można się gdzieś zatrudnić, ale trudno jest o pracę odpowiednią. Niemal tyle samo badanych co miesiąc temu ocenia, że trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę (43%). Podobnie jak

w marcu tylko pojedyncze osoby (0,5% ogółu badanych) twierdzą, że bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę.

Tabela 3

Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań					
	XI '01	XII '01	I '02	II '02	III '02	IV '02
	w procentach					
- bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	1	0	1	0	0	1
- można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	14	14	14	13	12	15
- trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	45	46	38	40	41	43
- nie można znaleźć żadnej pracy	39	39	46	45	46	39
Trudno powiedzieć	1	1	1	1	2	2

Opinie o lokalnym rynku pracy są związane z poziomem wykształcenia badanych: im lepiej są wykształceni, tym częściej deklarują, że pracę można znaleźć, ale nie zawsze odpowiednią, i tym rzadziej stwierdzają, że nie można znaleźć żadnej pracy.

Poczucie zagrożenia utratą pracy

Od kilku miesięcy Polacy są wprost bombardowani informacjami o dramatycznej sytuacji na kurczącym się krajowym rynku pracy. Tymczasem odnotowanej poprawie prognoz dotyczących rozwoju sytuacji w tej dziedzinie w najbliższym roku i nieznacznej poprawie opinii o lokalnym rynku pracy towarzyszy wyraźny wzrost jeszcze bardzo niskiego poczucia bezpieczeństwa zatrudnienia i jednocześnie zmniejszenie zagrożenia utratą pracy. Trudno zinterpretować ten wzrost optymizmu, można tylko przypuszczać, że ostatnie negocjacje w sprawie zmian w kodeksie pracy nieco uspokoiły nastroje dotyczące relacji między pracodawcami a pracownikami.

Obecnie ponad połowa osób aktywnych zawodowo (wzrost z 43% do 55%) nie ma obaw związanych z utratą pracy, a dwie piąte (spadek z 51% do 40%) liczy się z taką możliwością.

Tabela 4

Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?	Wskazania osób aktywnych zawodowo* według terminów badań																	
	VIII '01 (N=465)		IX '01 (N=567)		X '01 (N=473)		XI '01 (N=451)		XII '01 (N=464)		I '02 (N=414)		II '02 (N=435)		III '02 (N=435)		IV '02 (N=460)	
	w procentach																	
Bardzo poważnie się z tym liczę	19	41	12	40	12	42	16	47	14	44	18	49	17	42	17	51	15	40
Raczej tak	22		28		30		31		30		31		25		34		25	
Raczej nie	28	53	30	55	29	53	25	48	27	52	28	47	25	53	21	43	25	55
Nie, to mało prawdopodobne	25		25		24		23		25		19		28		22		30	
Trudno powiedzieć	6	6	4	4	5	5	5	5	4	4	4	4	5	5	7	7	5	5

* Dotyczy osób zatrudnionych, także rolników oraz emerytów i rencistów pracujących w niepełnym wymiarze godzin

Największe poczucie pewności zatrudnienia mają pracownicy przedsiębiorstw państwowych i instytucji publicznych: niemal trzy piąte z nich (59%) nie lęka się utraty pracy, a ponad jedna trzecia (37%) - wyraża takie obawy. O poczuciu zagrożenia utratą pracy częściej niż pracownicy innych sektorów gospodarki mówią osoby zatrudnione w spółkach prywatnych i państwowych (57%).

Od ostatniego pomiaru realizowanego przed rokiem nie zmienił się poziom obaw związanych z możliwością utraty pracy przez kogoś z rodziny. Podobnie jak rok temu poczucie braku pewności zatrudnienia - niezależnie od osobistej sytuacji zawodowej respondentów - dotyczy niemal dwóch piątych gospodarstw domowych (38%), w których są osoby aktywne zawodowo.

Tabela 5

Czy ktoś z członków Pana(i) gospodarstwa domowego obawia się, że w najbliższym czasie straci pracę?	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw, w których są osoby aktywne zawodowo	
	IV '01 (N=813)	IV '02 (N=815)
	w procentach	
Tak	38	38
Nie	53	51
Trudno powiedzieć	9	11

Przed rokiem obawy związane z utratą stałego dochodu innych członków rodziny najczęściej deklarowali ci ankietowani, którzy i tak byli w najtrudniejszej sytuacji: bezrobotni i najsłabsi ekonomicznie. Obecnie obawy te są słabo zróżnicowane społecznie. Potwierdza to tezę, że dzisiaj problem bezrobocia wyszedł poza enklawy pracowników nisko wykształconych i niewykwalifikowanych i stanowi realne zagrożenie dla wszystkich środowisk zawodowych i społecznych.

DOŚWIADCZANIE BEZROBOCIA W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

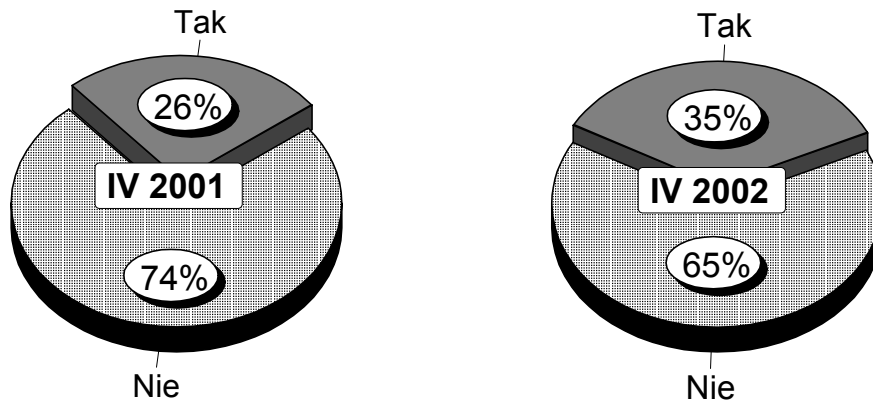
Definicję bezrobotnego pozostawiliśmy respondentom. Odnotowany przez nas rozmiar tego zjawiska i opinie o nim wynikają więc z subiektywnych przekonań ankietowanych i z przyjętych przez nich kryteriów. Nie ma jednak wątpliwości, że w potocznym rozumieniu bezrobocie oznacza brak pracy dla osoby w wieku aktywności zawodowej, która chce pracować i czyni starania, aby podjąć pracę.

Od dłuższego czasu media informują o rosnącym bezrobociu, pogarszającej się sytuacji gospodarczej, braku perspektyw na szybkie rozwiązanie tej trudnej dla kraju sytuacji. Co więcej, pojawiają się coraz liczniejsze głosy, iż nie ma dobrych rozwiązań, aby stworzyć nowe miejsca pracy, i należy liczyć się z tym, że wskaźnik bezrobocia jeszcze długo nie spadnie poniżej obecnego poziomu.

Z porównania danych uzyskanych w dwu pomiarach wynika, że w ciągu ostatniego roku dramatycznie wzrosło bezpośrednie doświadczanie bezrobocia w gospodarstwach domowych respondentów. W chwili przeprowadzania badań już w co trzecim gospodarstwie domowym (wzrost z 26% do 35%) był co najmniej jeden bezrobotny, a niemal połowa gospodarstw (wzrost z 35% do 49%) doświadczyła bezrobocia kogoś z rodziny w ciągu ostatnich pięciu lat.

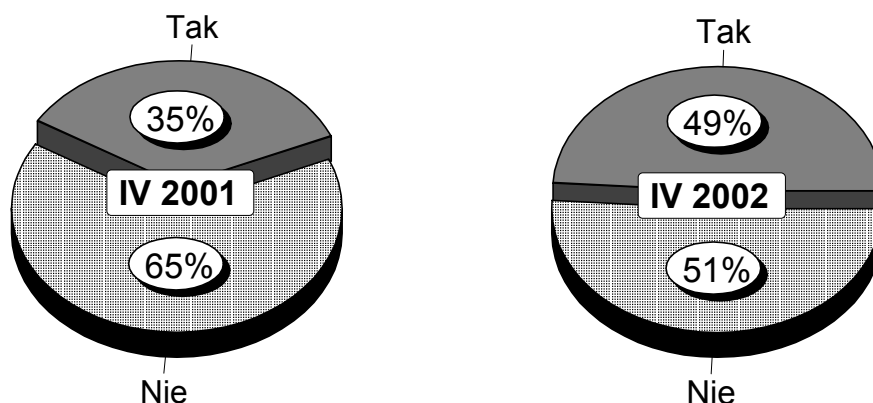
CBOS

RYS. 1. CZY KTOŚ Z PANA(I) GOSPODARSTWA DOMOWEGO JEST OBECNIE BEZROBOTNY?

CBOS

RYS. 2. CZY KTOŚ Z PANA(I) GOSPODARSTWA DOMOWEGO BYŁ BEZROBOTNY W CIĄGU OSTATNICH PIĘCIU LAT?

Ogólnie można stwierdzić, że „bezrobocie nie wybiera”, dotyczy - choć w różnym stopniu - członków rodzin respondentów wywodzących się ze wszystkich środowisk społecznych i demograficznych. Niemal w jednakowym stopniu braku pracy doświadczają badani mieszkający na wsi, w małych, średnich i dużych miastach, nisko wykształceni oraz legitymujący się zawodowym i średnim wykształceniem. Rzadziej, ale również w znacznym stopniu, brak zatrudnienia dotyczy gospodarstwa ankietowanych dobrze wykształconych oraz mieszkających w wielkich ośrodkach miejskich.

Tabela 6

Grupy społeczno-demograficzne	Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny?	Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego był bezrobotny w ciągu ostatnich pięciu lat?
	Odsetki odpowiedzi twierdzących	
OGÓŁEM	35	49
Wiek		
18-24	50	67
25-34	38	61
35-44	37	52
45-54	36	53
55-64	26	29
65 lat i więcej	22	23
Miejsce zamieszkania		
Wieś	37	50
Miasto do 20 tysięcy mieszkańców	36	49
Miasto od 20 do 100	37	54
Miasto od 101 do 500	38	52
Miasto 501 tysięcy mieszkańców i więcej	20	35
Wykształcenie		
Podstawowe	41	46
Zasadnicze zawodowe	41	56
Średnie	32	51
Wyższe	15	28

Należy zaznaczyć, że przedstawione dane dotyczą bezrobocia wśród wszystkich członków gospodarstw, a nie tylko samych badanych. Stanowią więc ilustrację rozmiaru bezpośredniego lub pośredniego doświadczania bezrobocia w polskich rodzinach.

BEZROBOTNI O SOBIE

W całej próbie (N=1044) znalazło się 186 osób określających się jako bezrobotne, co stanowi 18% ogółu ankietowanych. Znaczny odsetek osób doświadczających braku zatrudnienia, a tym samym pozbawionych własnych źródeł utrzymania pozwala na ukazanie trudności i problemów związanych z ich sytuacją życiową, przyczyn zaistniałego stanu rzeczy

i perspektyw wyjścia z tej sytuacji. Jednocześnie należy wyraźnie podkreślić, że o ile ogół ankietowanych (cała badana zbiorowość) jest reprezentatywny dla dorosłej ludności Polski, o tyle grupa bezrobotnych, która znalazła się w naszej próbie, nie jest reprezentatywna dla wszystkich bezrobotnych w naszym kraju. Nie są to bowiem badania realizowane wyłącznie wśród bezrobotnych. Niemniej jednak uzyskane wyniki pozwalają przyjrzeć się bliżej problemom, jakie towarzyszą na co dzień ludziom z różnych przyczyn pozbawionym pracy.

Kim są bezrobotni i z czego się utrzymują?

Według danych GUS, w marcu bezrobocie wynosiło 18,1%, a rok temu o tej porze - 16,1%. Wskaźniki te są zbieżne z danymi uzyskanymi w naszych sondażach, obecnym i tym sprzed roku, dotyczącymi tej kwestii.

Z deklaracji ogółu badanych wynika, że ponad jedna trzecia z nich (35%) osobiście doświadczyła już braku zatrudnienia. Obecnie 18% ogółu respondentów zalicza się do bezrobotnych. W ciągu ostatniego roku nastąpił 2-punktowy wzrost tego rodzaju doświadczeń wśród ogółu ankietowanych.

Tabela 7

Czy obecnie jest Pan(i) bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	IV '01 (N=1036)	IV '02 (N=1044)
	w procentach	
Nie jestem i nigdy nie byłem(a) bezrobotny(a)	67	65
Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem(a) bezrobotny(a) przez krótki czas	11	12
Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem(a) bezrobotny(a) przez dłuższy czas	6	5
Obecnie jestem bezrobotny(a)	16	18

Ze społeczno-demograficznej charakterystyki osób pozostających bez pracy wynika, że bezrobocie dotyka przede wszystkim mieszkańców wsi - występuje tam dwukrotnie częściej niż w miastach średniej wielkości i wielokrotnie częściej niż w wielkich ośrodkach miejskich. Dwie piąte zdeklarowanych bezrobotnych to mieszkańcy wsi. Tylko co piąty bezrobotny ma

wykształcenie podstawowe - więcej jest wśród nich osób z wykształceniem średnim niż podstawowym, ale tylko nieliczni pozostający bez pracy mają wykształcenie wyższe (łącznie 6 osób). Niemal połowę stanowią absolwenci zasadniczych szkół zawodowych.

Tabela 8

Społeczna charakterystyka bezrobotnych, ogółem 186 osób = 100%		
	Odsetki	Liczba osób
Płeć		
Mężczyźni	48	90
Kobiety	52	96
Wiek		
18-24	25	47
25-34	29	53
35-44	22	41
45-54	21	40
55-64	3	6
Miejsce zamieszkania		
Wieś	41	77
Miasto do 20 tysięcy mieszkańców	11	20
Miasto od 20 do 100 tysięcy mieszkańców	20	36
Miasto od 101 do 500 tysięcy mieszkańców	20	36
Miasto powyżej 500 tysięcy mieszkańców	9	16
Wykształcenie		
Podstawowe	20	37
Zasadnicze zawodowe	47	88
Średnie	30	55
Wyższe	3	6

Sądzymy, że nie trzeba nikogo przekonywać o finansowych skutkach bezrobocia ani tym bardziej udowadniać istnienia związku między bezrobociem a poziomem życia i zagrożeniem biedą. Zresztą skutki bezrobocia nie są jednakowe dla wszystkich, zależą bowiem m.in. od sytuacji rodzinnej, sytuacji zawodowej pozostałych członków rodziny, miejsca zamieszkania, zasobności w chwili utraty zatrudnienia, czasu pozostawania bez pracy, wsparcia ze strony innych itd. Poniższe zestawienie pokazuje sytuację materialną bezrobotnych w porównaniu z sytuacją ogółu Polaków.

Tabela 9

Charakterystyka sytuacji materialnej gospodarstw domowych	Ogół badanych (N=1044)	Bezrobotni (N=186)
	w procentach	
Ocena warunków materialnych		
Złe	31	54
Średnie	47	34
Dobre	22	12
Poziom życia gospodarstw domowych		
Żyjemy bardzo biednie - nie starcza nawet na podstawowe potrzeby	6	15
Żyjemy skromnie - musimy na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować	33	40
Żyjemy średnio - starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze zakupy	53	43
Żyjemy dobrze - starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania	7	2
Żyjemy bardzo dobrze - możemy pozwolić sobie na pewien luksus	1	0
Lęk przed biedą		
Jestem spokojny(a), że dam(y) sobie radę	11	4
Nie boję się biedy, chociaż martwię się, że moja (nasza) sytuacja materialna może się pogorszyć	36	27
Obawiam się biedy, choć sędzę, że jakoś sobie poradzę (poradzimy)	36	41
Boję się biedy i nie wiem, jak sobie poradzę (poradzimy)	15	27
Trudno powiedzieć	2	1

Z deklaracji bezrobotnych wynika, że zdecydowana większość z nich (70%) pozostaje na utrzymaniu swoich bliskich, a dwie piąte (39%) utrzymuje się głównie z dorywczych prac zarobkowych. Na zasiłek z urzędu zatrudnienia, jako źródło utrzymania, wskazuje co czwarty bezrobotny (25%), a co piąty (19%) korzysta z zasiłków opieki społecznej lub wsparcia instytucji charytatywnych. Inne sposoby utrzymania się to sięganie do swoich oszczędności (9%) lub zajmowanie się drobnym handlem (5%). Co pięćdziesiąty bezrobotny (2%) przyznaje, że ma stałą pracę zarobkową.

		CBOS
Z czego przede wszystkim utrzymuje się Pan(i) obecnie?		
	(N=185)	
Pozostają na utrzymaniu członków rodziny	70%	
Z prac dorywczych	39%	
Z zasiłku dla bezrobotnych	25%	
Z pomocy opieki społecznej, instytucji charytatywnych, Kościoła	19%	
Z oszczędności	9%	
Z drobnego handlu	5%	
Z pieniędzy zdobytych niezupełnie uczciwie	2%	
Z prac stałych	2%	
Z wyprzedaży posiadanych przedmiotów	0%	
Trudno powiedzieć	1%	
Procenty nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wskazać trzy odpowiedzi.		

Dlaczego i jak długo bezrobotni nie mają pracy?

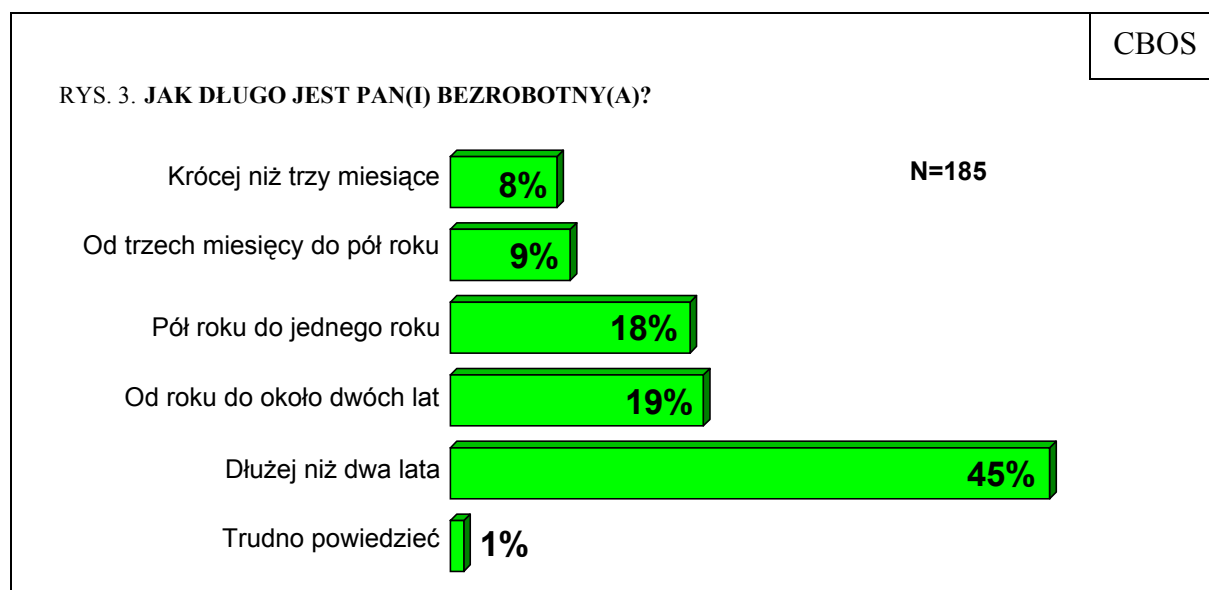
Ponad jedna czwarta bezrobotnych (28%) utraciła miejsce pracy ze względu na zwolnienia grupowe, a niewiele mniej osób (24%) to ofiary likwidacji bądź upadłości macierzystego zakładu pracy.

Tabela 10

Co spowodowało, że obecnie nie ma Pan(i) pracy?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	IV '01 (N=169)	IV '02 (N=185)
	w procentach	
W zakładzie pracy były zwolnienia grupowe, redukcja miejsc pracy, likwidacja stanowisk pracy, ograniczenia etatów itp.	33	28
Mój zakład pracy został rozwiązany, zlikwidowany, upadł itp.	19	24
Podjęmę pracę po raz pierwszy po ukończeniu szkoły, studiów i jeszcze nie znalazłem(a)m pracy	11	11
Podjęmę pracę po raz pierwszy po dłuższej przerwie (np. po przerwie ze względów zdrowotnych, rodzinnych itp.) i jeszcze nie znalazłem(a)m pracy	8	6
Sam(a) się zwolniłem(a)m, bo ta praca mi nie odpowiadała	8	8
Inne powody	20	23

Od roku stabilna pozostaje grupa absolwentów (11%), którzy poszukują pracy po raz pierwszy w życiu i nie mogą jej znaleźć. Ogólnie można stwierdzić, że w porównaniu z rokiem ubiegłym przyczyny bezrobocia w zasadzie się nie zmieniły - może nieco mniej bezrobotnych straciło zatrudnienie wskutek zwolnień grupowych, a trochę więcej - po upadku ich przedsiębiorstw. Wśród innych powodów braku zatrudnienia powtarzały się m.in.: brak protekcji, brak jakiejkolwiek pracy w miejscu zamieszkania, niskie kwalifikacje lub niskie wykształcenie oraz nieprzedłużanie terminowej umowy o pracę.

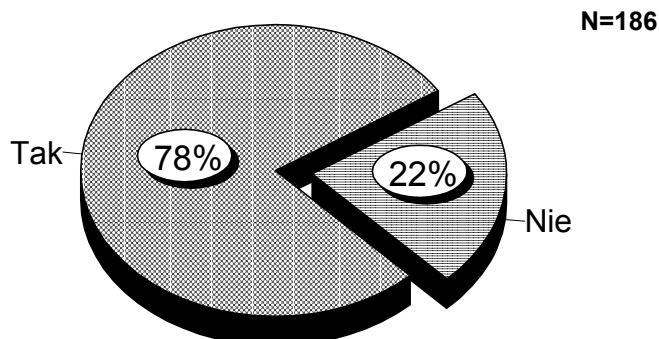
Łącznie niemal dwie trzecie bezrobotnych (64%) nie ma pracy co najmniej od roku, w tym blisko połowa (45%) pozostaje bez pracy dłużej niż dwa lata. Zbyt małe liczebności bezwzględne nie pozwalają na dokładniejszą charakterystykę społeczną osób trwale pozostających bez pracy (co najmniej od dwóch lat).

Ponad jedna piąta bezrobotnych (22%) nie jest zarejestrowana, a tylko co czwarty (24%) deklaruje, że obecnie pobiera zasiłek (według oficjalnych danych, niespełna 20% zarejestrowanych w urzędach pracy ma prawo do zasiłku dla bezrobotnych).

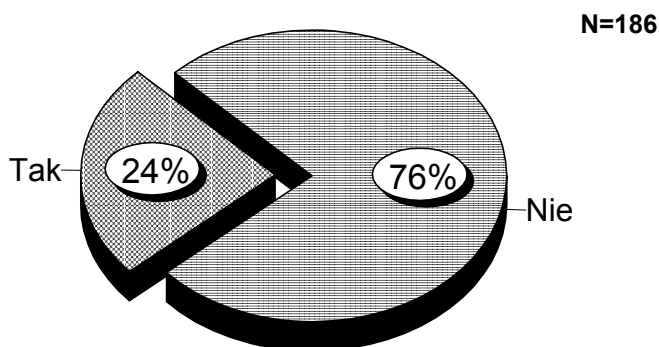
CBOS

RYS. 4. CZY JEST PAN(I) OBECNIE ZAREJESTROWANY(A) W URZĘDZIE PRACY JAKO BEZROBOTNY(A)?

CBOS

RYS. 5. CZY OBECNIE POBIERA PAN(I) ZASIŁEK DLA BEZROBOTNYCH?

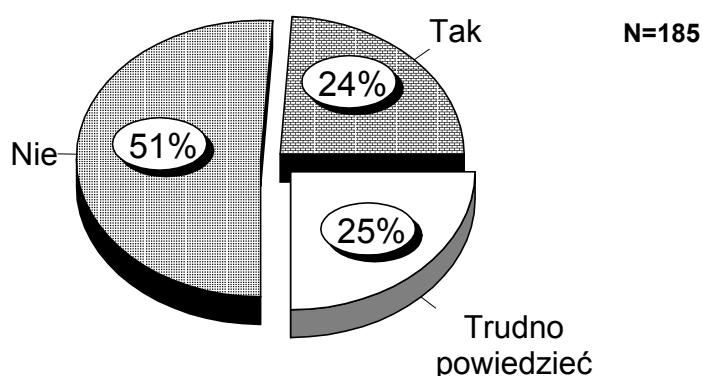

Przypomnijmy, że niezależnie od odpowiedzi na pytanie dotyczące pobierania zasiłku dla bezrobotnych, w odpowiedzi na inne pytanie - o główne źródła dochodów - również co czwarta osoba bez pracy wskazała zasiłek dla bezrobotnych jako podstawę utrzymania.

Pobieranie zasiłku związane jest ze „stażem” bycia bezrobotnym. Otrzymują go przede wszystkim osoby zarejestrowane, pozostające bez pracy nie dłużej niż pół roku.

Co drugi bezrobotny (51%) pesymistycznie ocenia swoje szanse znalezienia pracy, a co czwarty (24%) jest optymistą w tym względzie. Co czwarta osoba poszukująca pracy (25%) nie potrafi ocenić rezultatów podejmowanych starań.

RYS. 6. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY W NAJBLIŻSZYM CZASIE UDA SIĘ PANU(I) ZNALEŹĆ PRACĘ?

Optymizm w tym względzie deklarują przede wszystkim młodszy ankietowani, między 18 a 44 rokiem życia, dwukrotnie częściej mężczyźni (33%) niż kobiety (16%).

★

★

★

W publicznej debacie o sytuacji państwa coraz częściej pojawiają się głosy, że bezrobocie to dziś największe zagrożenie dla Polski. Statystyki informują o aktualnej stopie bezrobocia (18,1%), a oficjalne przewidywania rozwoju sytuacji nie budzą nadziei na szybką jej zmianę.

Trudno więc określić, dlaczego - mimo wysokiego bezrobocia w Polsce i pesymistycznych prognoz w tym względzie - w ciągu ostatniego miesiąca nieco poprawiły się przewidywania Polaków dotyczące sytuacji na rynku pracy w najbliższym czasie i wyraźnie wzrosło poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia, choć nadal jest ono bardzo niskie. Obecnie ponad połowa respondentów aktywnych zawodowo nie obawia się utraty pracy, a dwie piąte - liczy się z taką możliwością.

Ustalony w naszym badaniu zasięg bezrobocia (18%) jest zbieżny z danymi publikowanymi przez GUS. Jednak prawdziwy rozmiar tego zjawiska lepiej ilustrują dane dotyczące bezpořredniego dořwiadczenia bezrobocia przez członków gospodarstw domowych. W chwili przeprowadzania sondażu w co trzecim gospodarstwie domowym (35%) był co najmniej jeden bezrobotny, a niemal połowa rodzin (49%) miała tego rodzaju dořwiadczenia w ciągu ostatnich pięciu lat.

Dramatycznym skutkiem bezrobocia jest ubożenie polskich rodzin. Tylko co czwarty bezrobotny pobiera zasiłek, dla co czwartego jest to jednocześnie główne źródło utrzymania. Większość pozostaje na utrzymaniu rodzin, a co piąty korzysta z pomocy opieki społecznej. Poczucie upořledzenia wzmacnia fakt, że połowa bezrobotnych nie ma nadziei na znalezienie pracy w najbliższym czasie, a co czwarty nie ma co do tego pewności.

Opracowała

Macieja FALKOWSKA

A N E K S

Tabela 1. Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub w okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie: 1 - bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę; 2 - można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią; 3 - trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę; 4 - nie można znaleźć żadnej pracy (%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	0	15	43	39	2	1039
Płeć						
Mężczyźni	1	18	44	36	1	496
Kobiety	0	12	43	42	2	543
Wiek						
18-24 lat	0	21	51	29	0	159
25-34	1	27	49	21	1	188
35-44	0	13	53	32	1	193
45-54	1	9	38	52	1	220
55-64	0	14	31	53	2	116
65 lat i więcej	0	7	36	52	5	164
Miejsce zamieszkania						
Wies	0	10	40	48	2	372
Miasto do 20 tys.	0	9	48	41	2	114
20-100 tys.	0	10	45	43	2	208
101-500 tys.	2	20	45	32	1	219
501 tys. i więcej mieszk.	1	34	44	19	3	126
Wykształcenie						
Podstawowe	0	7	38	53	2	271
Zasadnicze zawodowe	0	11	47	40	2	311
Średnie	1	19	45	34	1	354
Wyższe	2	35	43	19	1	104
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	2	40	37	21	0	70
Prac.umysł.hiż.szczebła	1	23	44	32	0	84
Pracownicy fiz.-umysł.	0	12	60	25	4	77
Robotnicy wykwalifikowani	0	16	58	24	2	81
Robotnicy niewykwalifik.	0	17	52	31	0	31
Rolnicy	0	8	40	53	0	61
Pracujący na własny rach.	7	28	39	25	1	50
Bierni zawodowo						
Rencisci	0	4	34	59	3	118
Emeryci	0	9	36	51	5	180
Uczniowie i studenci	0	20	54	25	0	82
Bezrobotni	0	13	43	43	1	171
Gospodynie domowe i inni	0	4	37	59	0	34
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	1	23	47	28	1	143
społce właścicieli	1	27	45	27	0	89
prywatnych i państwa	2	20	52	24	2	172
sekt. prtyw. poza rolnict.	0	7	42	51	0	65
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	0	11	31	58	0	141
300-399	0	14	45	42	0	91
400-599	0	10	51	38	1	191
600-800	0	14	45	39	2	159
Powyżej 800 zł	2	27	39	29	2	196
Ocena własnych war. mater.						
Złe	0	9	36	55	1	323
Średnie	0	15	49	35	2	486
Dobre	2	24	43	28	2	230
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	4	18	39	38	1	56
Raz w tygodniu	0	13	43	43	1	545
1-2 razy w miesiącu	1	17	47	33	3	156
Kilka razy w roku	0	18	40	40	2	190
W ogóle nie uczestniczy	1	17	49	29	4	91
Poglądy polityczne						
Lewica	0	12	43	44	1	268
Centrum	0	15	51	31	2	279
Prawica	1	24	39	34	2	226
Trudno powiedzieć	0	9	40	48	2	266

Tabela 2. Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)? 1 - Bardzo poważnie się z tym liczę; 2 - Raczej tak; 3 - Raczej nie; 4 - Nie, to mało prawdopodobne (%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	25	25	29	5	460
Płeć						
Mężczyźni	17	23	27	30	4	245
Kobiety	14	27	24	29	6	215
Wiek						
18-24 lat	17	40	23	16	4	33
25-34	13	27	26	31	4	129
35-44	17	23	29	26	5	137
45-54	16	24	23	30	7	126
55-64	24	15	19	40	2	25
65 lat i więcej	0	0	21	67	12	9
Miejsce zamieszkania						
Wies	12	25	22	34	7	159
Miasto do 20 tys.	20	15	39	20	5	46
20-100 tys.	18	30	25	22	5	89
101-500 tys.	17	22	28	31	2	102
501 tys. i więcej mieszk.	17	29	20	32	3	64
Wykształcenie						
Podstawowe	12	19	34	28	7	49
Zasadnicze zawodowe	21	25	21	27	6	145
Średnie	15	32	24	26	3	185
Wyższe	9	12	31	42	7	81
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier. inteligencja	10	16	31	40	4	70
Prac.umysł.niz.szczebla	15	25	29	28	3	84
Pracownicy fiz.-umysł	18	37	23	17	5	77
Robotnicy wykwalifikowani	25	23	27	19	6	81
Robotnicy niewykwalifik.	23	26	26	22	3	30
Rolnicy	4	18	24	49	5	57
Pracujący na własny rach.	14	26	19	37	4	50
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	13	24	25	34	4	143
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	22	35	27	16	1	86
sekt. pryw. poza rolnict.	18	24	25	25	8	166
prywatnym gosp. rolnym	4	17	27	48	5	61
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	18	11	19	49	3	35
300-399	20	44	11	19	6	39
400-599	23	36	23	14	4	93
600-800	10	25	38	27	1	68
Powyżej 800 zł	9	26	31	28	6	116
Ocena własnych war. mater.						
Złe	25	34	17	20	3	84
Średnie	15	25	27	27	7	239
Dobre	10	20	28	39	3	138
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	6	41	10	40	3	22
Raz w tygodniu	15	27	26	28	5	225
1-2 razy w miesiącu	8	24	35	27	5	84
Kilka razy w roku	25	22	18	29	5	95
W ogóle nie uczestniczy	19	12	28	37	5	35
Poglądy polityczne						
Lewica	19	22	29	26	4	110
Centrum	15	23	24	31	7	152
Prawica	12	25	25	36	2	113
Trudno powiedzieć	18	31	22	22	6	85

Tabela 3. Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego był bezrobotny w ciągu ostatnich pięciu lat? (%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	49	51	1043
Płeć			
Mężczyźni	53	47	498
Kobiety	46	54	545
Wiek			
18-24 lat	67	33	161
25-34	61	39	188
35-44	52	48	192
45-54	53	47	220
55-64	29	71	116
65 lat i więcej	23	77	165
Miejsce zamieszkania			
Wies	50	50	376
Miasto do 20 tys.	49	51	113
20-100 tys.	54	46	209
101-500 tys.	52	48	219
501 tys. i więcej mieszk.	35	65	126
Wykształcenie			
Podstawowe	46	54	274
Zasadnicze zawodowe	56	44	310
Średnie	51	49	354
Wyższe	28	72	104
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	34	66	70
Prac. umysł. niż. szczebla	43	57	84
Pracownicy fiz. - umysł.	61	39	77
Robotnicy wykwalifikowani	58	42	81
Robotnicy niewykwalifik.	71	29	31
Rolnicy	32	68	61
Pracujący na własny rach.	62	38	50
Bierni zawodowo			
Renciści	42	58	121
Emeryci	21	79	179
Uczniowie i studenci	60	40	84
Bezrobotni	77	23	171
Gospodynie domowe i inni	42	58	34
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	46	54	143
spółce właścicieli			
prywatnych i państwa	49	51	89
sekt. pryw. poza rolnict.	60	40	171
prywatnym gosp. rolnym	35	65	65
Dochody na jedną osobę			
Do 299 zł	76	24	145
300-399	62	38	92
400-599	50	50	191
600-800	35	65	159
Powyżej 800 zł	29	71	196
Ocena własnych war. mater.			
Złe	60	40	324
Średnie	45	55	490
Dobre	43	57	229
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	42	58	56
Raz w tygodniu	47	53	548
1-2 razy w miesiącu	48	52	156
Kilka razy w roku	52	48	191
W ogóle nie uczestniczy	59	41	91
Poglądy polityczne			
Lewica	48	52	269
Centrum	49	51	279
Prawica	48	52	229
Trudno powiedzieć	51	49	265

Tabela 4. Czy obecnie jest Pan(i) bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas? 1 - Nie jestem i nigdy nie byłem(a)m bezrobotny(a); 2 - Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem(a)m bezrobotny(a) przez krótki czas; 3 - Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem(a)m bezrobotny(a) przez dłuższy czas; 4 - Obecnie jestem bezrobotny(a) (%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	65	12	5	18	0	1044
Płeć						
Mężczyźni	63	14	5	18	0	498
Kobiety	67	11	4	18	0	546
Wiek						
18-24 lat	58	10	4	29	0	161
25-34	36	27	8	28	0	188
35-44	55	14	10	21	0	193
45-54	68	12	2	18	0	220
55-64	88	3	4	5	0	116
65 lat i więcej	95	4	0	0	1	166
Miejsce zamieszkania						
Wies	62	12	5	20	0	376
Miasto do 20 tys.	61	15	6	18	0	114
20-100 tys.	66	13	4	17	1	209
101-500 tys.	68	10	6	17	0	219
501 tys. i więcej mieszk.	69	15	3	13	0	126
Wykształcenie						
Podstawowe	80	5	1	14	0	275
Zasadnicze zawodowe	49	15	8	28	0	311
Średnie	62	16	7	16	0	354
Wyższe	79	15	1	6	0	104
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	75	25	1	0	0	70
Prac. umysł. niż. szczebla	62	29	8	1	0	84
Pracownicy fiz.- umysł.	48	37	14	1	0	77
Robotnicy wykwalifikowani	54	33	13	0	0	81
Robotnicy niewykwalifik.	58	21	19	2	0	31
Rolnicy	95	5	0	0	0	61
Pracujący na własny rach.	70	10	20	0	0	50
Bierni zawodowo						
Rencisci	85	12	2	1	0	121
Emeryci	99	1	1	0	0	180
Uczniowie i studenci	98	0	0	2	0	84
Bezrobotni	0	0	0	100	0	171
Gospodynie domowe i inni	48	5	3	41	3	34
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	75	20	5	0	0	143
społec. właścicieli	66	25	8	1	0	89
prywatnych i państwa	47	33	17	2	0	172
sekt. przyw. poza rolnict.	93	6	0	0	0	65
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	46	8	5	40	1	145
300-399	47	16	8	29	0	92
400-599	71	9	3	16	0	191
600-800	77	11	5	7	0	159
Powyżej 800 zł	75	15	7	3	0	196
Ocena własnych war. mater.						
Złe	57	8	4	31	0	324
Średnie	67	14	6	13	0	491
Dobre	72	15	4	9	0	230
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	77	10	6	5	2	56
Raz w tygodniu	67	11	5	17	0	549
1-2 razy w miesiącu	67	15	2	16	0	156
Kilka razy w roku	59	14	7	20	0	191
W ogóle nie uczestniczy	49	16	4	31	0	91
Poglądy polityczne						
Lewica	64	14	7	15	0	270
Centrum	65	14	3	18	0	279
Prawica	68	11	4	17	0	229
Trudno powiedzieć	62	11	6	21	0	266

Tabela 5. Co spowodowało, że obecnie nie ma Pan(i) pracy? 1 - Podejmuje pracę po raz pierwszy po ukończeniu szkoły, studiów i jeszcze nie znalazł(a) pracy; 2 - Podejmuje pracę po raz pierwszy po dłuższej przerwie (np. po przerwie ze względów zdrowotnych, rodzinnych itp.) i jeszcze nie znalazł(a) pracy; 3 - Mój zakład pracy został rozwiązany, zlikwidowany, upadł itp.; 4 - W zakładzie pracy były zwolnienia grupowe, redukcja miejsc pracy, likwidacja stanowisk pracy, ograniczenia etatów itp.; 5 - Sam(a) się zwolnił(a)m, bo ta praca mi nie odpowiadała; 6 - Inne powody

	(%)						Liczba osób
	1	2	3	4	5	6	
Ogółem	11	6	24	28	8	23	185
Płeć							
Mężczyźni	13	1	18	37	10	21	90
Kobiety	10	12	30	19	6	24	95
Wiek							
18-24 lat	34	0	10	16	10	30	47
25-34	10	10	19	28	10	24	53
35-44	0	14	34	23	8	21	39
45-54	0	5	38	41	4	14	40
55-64	0	0	31	57	0	12	6
Miejsce zamieszkania							
Wieś	18	6	26	29	4	17	77
Miasto do 20 tys.	10	2	35	14	20	19	26
20-100 tys.	2	11	16	40	4	26	36
101-500 tys.	11	2	24	16	13	35	36
501 tys. i więcej mieszk.	5	12	25	36	4	17	15
Wykształcenie							
Podstawowe	15	5	23	25	6	26	37
Zasadnicze zawodowe	10	7	23	33	9	19	88
Średnie	12	7	28	21	8	24	54
Wysze	13	0	14	28	0	45	6
Dochody na jedną osobę							
Do 299 zł	13	3	38	17	11	18	58
300-399	0	14	26	30	4	24	26
400-599	17	9	23	40	0	12	30
600-800	0	7	16	60	13	4	11
Powyżej 800 zł	50	0	26	24	0	0	6
Ocena własnych war. mater.							
Złe	7	7	23	30	10	22	101
Średnie	10	3	30	27	1	29	62
Dobre	35	14	14	18	15	5	22
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	0	0	0	73	0	27	3
Raz w tygodniu	11	8	25	29	8	19	90
1-2 razy w miesiącu	16	3	31	13	8	29	25
Kilka razy w roku	8	7	20	37	5	24	37
W ogóle nie uczestniczy	12	4	24	19	13	27	29
Poglądy polityczne							
Lewica	7	8	26	37	4	18	39
Centrum	16	10	26	29	4	14	50
Prawica	5	2	23	21	13	36	38
Trudno powiedzieć	15	5	22	24	10	24	56

Tabela 6. Jak długo jest Pan(i) bezrobotny(a)? 1 - Krócej niż trzy miesiące; 2 - Od trzech miesięcy do pół roku; 3 - Poł roku do jednego roku; 4 - Od roku do około dwóch lat; 5 - Dłużej niż dwa lata

	1	2	3	4	5	(%) Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	8	9	18	19	45	1	185
Płeć							
Mężczyźni	12	11	22	21	33	0	90
Kobiety	4	7	14	18	56	2	95
Wiek							
18-24 lat	15	14	24	19	24	4	47
25-34	6	11	15	22	47	0	53
35-44	3	5	17	9	65	0	39
45-54	4	6	18	25	46	1	40
55-64	24	0	0	29	48	0	6
Miejsce zamieszkania							
Wies	4	10	22	19	45	0	77
Miasto do 20 tys.	9	8	16	25	42	0	20
20-100 tys.	13	8	7	29	43	0	36
101-500 tys.	13	7	20	10	44	6	36
501 tys.i więcej mieszk.	2	10	17	14	57	0	15
Wykształcenie							
Podstawowe	0	7	9	18	60	6	37
Zasadnicze zawodowe	11	10	18	20	41	0	88
Średnie	8	10	21	15	45	0	54
Wyższe	5	0	28	66	0	0	6
Dochody na jedną osobę							
Do 299 zł	3	8	23	18	48	0	58
300-399	5	17	8	18	45	7	26
400-599	11	10	12	22	45	0	30
600-800	0	16	22	38	24	0	11
Powyżej 800 zł	24	0	33	17	26	0	6
Ocena własnych war. mater.							
Złe	5	6	15	23	51	0	101
Średnie	10	17	21	13	35	3	62
Dobre	15	0	20	19	46	0	22
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	52	0	0	0	48	0	3
Raz w tygodniu	7	14	18	14	46	2	92
1-2 razy w miesiącu	0	3	27	35	35	0	25
Kilka razy w roku	16	7	17	14	46	1	37
W ogóle nie uczestniczy	3	0	13	33	51	0	29
Poglądy polityczne							
Lewica	4	13	21	28	30	4	39
Centrum	8	5	14	21	51	0	50
Prawica	18	15	11	23	32	1	38
Trudno powiedzieć	4	5	22	10	59	0	56